

УДК 378

ПАВЛЕНКО Олена Олексіївна

кандидат педагогічних наук, доцент,
дійсний член Міжнародної Асоціації професорів
слов'янських країн,
докторант кафедри педагогіки вищої школи і освітнього
менеджменту Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
e-mail: pavlenko_lutch@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПРИНЦИПУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ, СПІВПРАЦІ, СПІВТВОРЧОСТІ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ДАНОГО ПРИНЦИПУ У ФОРМУВАННІ МЕТОДИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІКИ

В статті зосереджена увага на принципі педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості, як провідної ідеї у формуванні методичної культури майбутнього викладача економіки. Надана характеристика, вихідні положення принципу педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості; особливості застосування даного принципу в методичній підготовці. Представлено авторське трактування визначення принципу педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості.

***Ключові слова:** методична підготовка; викладач економіки; формування методичної культури; принцип педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості.*

Постановка проблеми. Формування методичної культури майбутнього викладача економіки відбувається в процесі методичної підготовки, а провідною ідеєю методичної підготовки майбутніх викладачів економіки є принцип педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості, оскільки ефективність сучасної освіти багато в чому залежить від втілення в освіту демократичних основ, цінностей партнерства та співпраці між викладачем та студентами. «Основними напрямками розвитку освітньої парадигми української вищої школи визнані гуманізація й гуманітаризація освіти, розвиток ідеї педагогічної взаємодії викладача й студента на паритетній основі, розкриття творчого потенціалу особистості» [1, с. 98].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема педагогічної взаємодії, яка будується на гуманістичній основі, особистісно-орієнтованому навчанні, співпраці та співтворчості знайшли своє відображення в дослідженнях учених. В наукових джерелах спостерігається відображення різноманітних аспектів даної проблеми. Так, проблемою педагогічної взаємодії займалися учені Г. Бал, В. Власенко, Л. Нечаєва та ін; психологічні особливості педагогічної міжособистісної взаємодії, співтворчості викладача і студентів відображено в працях І. Булах, С. Дмитрієвої, Л. Долинської та ін. Такі учені як: Л. Байбородова, М. Касьяненко розглядають педагогіку співробітництва, педагогіку

співробітницької взаємодії. Учені О. Біла, Л. Кондрашова, О. Лінник, Т. Осіпова зосередили свою увагу на проблемі педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості, як одного з підходів до організації вузівського навчання.

Аналіз наукових джерел доводить, що вчені педагогічну взаємодію розглядають, як обмін інформацією, пізнання особистості, організацію творчої діяльності й побудову взаємин за допомогою різних комунікативних засобів, збіг спрямованості педагогічного впливу й відповідної реакції тих, кого навчають. Впровадження в навчальний процес відносин педагогічної взаємодії, співпраці й співтворчості сприяє перетворенню особистості студента з його інтересами, потребами, можливостями, в особистість з високим рівнем методичної культури та розвинутими особистісними та професійними якостями.

Мета – визначити вихідні положення принципу педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості; розглянути сутність та особливості застосування даного принципу в методичній підготовці майбутніх викладачів економіки; надати авторське трактування визначення принципу педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості.

Виклад основного матеріалу. В умовах кардинальних перетворень цілей і завдань освіти, становлення нових освітніх структур, нового змісту освіти відбувається зміна підходів до організації методичної підготовки майбутніх викладачів економіки в умовах університетської освіти, де провідною стратегією сучасної університетської освіти є розкриття сутнісних сил і творчого розвитку особистості, реалізація особистісного та професійного потенціалу. Головною дійовою особою будь-яких реформ у системі освіти є викладач ВНЗ, який в ході методичної підготовки виконує стратегічну роль у розвитку особистості студента. Значний потенціал у процесі професійно-особистісного розвитку майбутніх викладачів економіки закладений у здійсненні міжособистісної взаємодії викладача ВНЗ і майбутніх викладачів економіки, так як педагогічний процес – це процес взаємодії особистостей. Від встановлення контактів між викладачем та студентами залежить мотивація до пізнання і самовдосконалення, міра самооцінки, самоповаги, відповідальності майбутніх викладачів економіки.

Категорія «педагогічна взаємодія» активно досліджується з різних позицій як: безпосередня та опосередкована взаємодія суб'єктів навчального процесу та вплив один на одного, що породжує їх взаємну обумовленість і зв'язок (Ю. Бабанський, Л. Новікова та ін.); взаємозв'язок діяльності того, хто навчає, та того, хто навчається (Х. Лійметс, С. Смирнов та ін.); технологія організації спільної діяльності учасників освітнього процесу (Л. Байбородова, С. Галімова, О. Іванова, Є. Коротаєва, Д. Савицька та ін.).

У роботах зарубіжних авторів (Х. Абельс, М. Вебер, К. Ізард, С. Каган, К. Роджерс, Н. Смелзер, Н. Фландерс, Дж. Хазарт, Т. Шибутані та ін.) педагогічна взаємодія, або інтеракція в навчанні, розглядається з позицій гуманістичної і когнітивної психології. Навчанню в малих групах співробітництва присвячені роботи Р. Славіна («Student Team Learning» – «Навчання в команді»), Д. Джонсона та Р. Джонсона («Learning Together» – «Вчимося разом»), А. Елліот («Cooperative learning» – «Навчання в співробітництві») та ін.

У всіх цих підходах важливими є два аспекти, які узагальнено відображають об'єднуючу сутність різних поглядів педагогів-науковців на феномен «взаємодія» – діяльність і спілкування. Обумовленість взаємодіючих сторін освітнього процесу здійснюється через реалізацію в освітньому процесі принципу зворотного зв'язку, виступає і причиною, і наслідком, визначає розвиток і викладача, і студентів. Таке розуміння взаємодії представляє певний інтерес для нашого дослідження, оскільки в даному випадку, взаємодія передбачає взаємне відображення якості особистості викладача ВНЗ та майбутнього викладача економіки в межах цілісного педагогічного процесу.

Взаємодія між викладачем ВНЗ і майбутніми викладачами економіки є особливим типом відносин, які передбачають взаємне спілкування і спільну діяльність. Між ними існують певні зв'язки: спілкування є і атрибутом спільної діяльності, і самостійною цінністю.

Поняття «взаємодія» включає в себе єдність педагогічних впливів і власну активність майбутніх викладачів економіки, що проявляється в певних уявленнях або опосередкованому впливі на викладача та самого себе (самовиховання). В цьому плані нам близька позиція І. Зимньої, яка наголошує: «Навчальна взаємодія характеризується активністю, усвідомленістю, цілеспрямованістю взаємних дій обох сторін, які виступають в позиції

суб'єктів, де узгоджена дія результатується та передумовлюється психічним станом контакту» [2, с. 311].

Взаємна активність викладача та студентів, у педагогічній науці визначається поняттями «педагогічна взаємодія», «педагогічна співпраця», «педагогічне партнерство», «педагогічна співтворчість». У свою чергу, з урахуванням сучасних вимог до освітнього процесу, педагогічна взаємодія, співпраця та співтворчість викладача і студентів має будуватися на основі суб'єкт-суб'єктних відносинах.

Науковцями доведено, що ефективність сучасної освіти залежить від втілення в ній демократичних засад, цінностей партнерства та співпраці поміж викладачем та студентами. Такі вчені як: О. Біла [3], Л. Кондрашова [4–6], О. Лінник [7], Т. Осіпова [8] та ін., вважають, що основними принципами суб'єкт-суб'єктної педагогічної парадигми є співпраця, співтворчість викладача і студентів, забезпечення самореалізації педагогів і студентів, як партнерів у творчому процесі.

Так, Л. Кондрашова наголошує: «Побудова вузівського процесу на основі дидактичної взаємодії, співпраці, співтворчості, в системі відносин «викладач – студенти», дозволяє формувати у майбутніх спеціалістів уміння контактувати з людьми, розуміти внутрішню психологічну позицію особистості, будувати та корегувати взаємовідносини в діяльності, управляти власним психічним та емоційним станом, настроєм інших учасників навчальної роботи» [5, с. 100].

Враховуючи точки зору О. Білої, Л. Кондрашової, О. Лінник, Т. Осіпової та ін., ми вважаємо, що організація методичної підготовки майбутнього викладача економіки вимагає суб'єкт-суб'єктних відносин в системі «викладач – студент (студенти)», побудованих на принципі педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості. Це можливо за умови організації особистісно-розвиваючого середовища, управління різноманітними видами діяльності майбутніх викладачів економіки та організації правильної суб'єкт-суб'єктної взаємодії з студентами, що в кінцевому рахунку створює умови для формування достатнього та високого рівнів методичної культури та гармонійного розвитку особистості майбутнього викладача економіки. Саме тому, в методичній підготовці майбутнього викладача економіки, ми приділяємо значну увагу принципу педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості.

В цьому плані співзвучна точка зору З. Абасова, який вважає, що головним у реформуванні методичної підготовки майбутніх викладачів «повинна стати зміна цільових орієнтирів, змісту, методів навчання, позиції студента в навчальному процесі... перетворення студента на активного суб'єкта «власного навчання», що по суті означає перехід від знанневої парадигми, від підготовки «традиційного учителя» – до виховання широко-освіченого спеціаліста, який має значну культурологічну підготовку» [9, с. 9].

Аналіз наукових праць вказує на те, що сучасна педагогіка змінює свої провідні принципи. Активна одностороння дія, прийнята в авторитарній педагогіці, заміщається взаємодією, в основі якої лежить спільна діяльність викладачів та студентів (майбутніх викладачів економіки), як суб'єктів освітнього процесу.

Враховуючи сучасні вимоги до організації методичної підготовки, ми вважаємо, що провідною ідеєю формування методичної культури майбутнього викладача економіки є принцип педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості в системі «викладач – студенти».

Вчені по різному трактують поняття «принципи»: як основні ідеї, схеми, які описують взаємозв'язки поміж різними поняттями, внутрішнє переконання, максима, яка задає загальну установку по відношенню до дійсності, норм поведінки та діяльності (Д. Леонтьєв [10]); основні, вихідні положення будь-якої теорії, вчення, світогляду, «теоретичної програми» (В. Березін [11]); рекомендація, орієнтир у способах досягнення міри, гармонії, продуктивної взаємодії в поєднанні якихось протилежних сторін, тенденцій педагогічного процесу (В. Загв'язинський [12]); ідеї, наслідування яким допомагає найкращим чином досягати поставлених цілей (В. Безрукова [13]).

Незважаючи на те, що дещо різняться тлумачення вчених, але ми можемо визначити, що спільним є те, що принципи – це певні вихідні положення, ідеї, норми, правила, метою яких є досягнення поставлених цілей.

На основі аналізу наукових джерел ми визначили вихідні положення на яких будується принцип педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості:

1) гуманістична спрямованість спільної діяльності викладача та майбутніх викладачів економіки, де в центрі даної діяльності знаходиться особистість студента, як головна загальнолюдська цінність. Дана спрямованість відбувається і на визнанні пріоритетних цінностей особистості, як викладача, так і майбутніх викладачів економіки; зміни позиції викладача, який повинен завжди стояти «попереду студента», а не «над студентом». Реалізація даного положення в умовах нової особистісно-орієнтованої парадигми освіти полягає в орієнтації не на традиційні знання, інформацію і фактичний матеріал, а на базові культурні цінності (емпатія, толерантність, свобода, підтримка, співпраця та ін.); співвіднесенні методичного процесу з культурними та професійно-педагогічними цінностями і завданнями; насиченості культурним змістом; розвитку мотиваційної сфери майбутнього викладача економіки, рефлексивних здібностей, оволодіння способами саморегуляції, самовдосконалення, формування життєвої позиції майбутніх викладачів економіки; встановленню емоційного контакту у відносинах;

2) паритетність усіх суб'єктів навчального процесу, що створює умови для спільного вибору викладачем і студентами оптимального шляху навчання; сприяє спільному визначенню цілей, форм, методів; визначає провідну роль викладача, як консультативно-координуючу; викладач передає деякі функції управління навчальним процесом студентам, що в результаті трансформується в самоуправління; проявляється у двосторонній відповідальності за якість і рівень кінцевого результату. Два суб'єкти одного процесу діють разом, є співтоваришами, партнерами, складають союз більш досвідченого з менш досвідченим; жоден з них не стоїть над іншим;

3) навчання без примусу, що здійснюється через радість пізнання, на основі творчої співпраці викладача і студентів, готовності майбутнього викладача економіки до творчого вирішення педагогічних завдань, що виникають в навчальному процесі; зумовлює підвищення рівня пізнавального інтересу та їх активності на навчальних заняттях; створює умови для колективної взаємодії, співпраці та співтворчості у системі відносин «викладач – студенти». Реалізується за допомогою застосування проблемного, діалогового навчання, ігрових методів навчання (ділові ігри, їх різновиди – рольові, імітаційно-ігрові, дидактичні ігри), змагальних методів навчання та ін. Навчання без примусу допомагає майбутньому викладачу економіки бути спів причасним, «співавтором» навчального процесу; вселяє в студента впевненість, знімає відчуття страху; допомагає викладачу побачити в студентові повноправного рівного партнера; створити ситуації успіху для студента, розвинути його самостійність в досягненні власних навчальних цілей;

4) вільний вибір змісту, видів завдань, способів і видів діяльності для досягнення поставленої мети, прийняття на себе відповідальності; способів вирішення навчальних завдань і ситуації успіху у формуванні власного професійно-особистісного «Я» майбутнього викладача економіки. Для реалізації даного положення ми виділяємо кілька варіантів організації таких ситуацій, які передбачають альтернативи для вибору: рішення з доказом правомірності власного вибору; вибір з урахуванням інших альтернатив; вибір як інтеграція всіх запропонованих альтернатив. Майбутній викладач економіки може самостійно створити задачу, яку йому цікаво вирішувати. Також, ми використовуємо в навчальному процесі ситуації вільного вибору змісту і форми проведення заняття. Наприклад, майбутні викладачі економіки пропонують свій список проблем по темі наступного заняття, пропозиції обговорюються і, приймається остаточний варіант проблематики та форми проведення наступного семінару. Необхідно враховувати, що в даному випадку це вимагає подальшої практичної розробки по зміні в цільовому і змістовному компонентах методичної підготовки майбутнього викладача економіки. Свобода вибору – найпростіший шлях до розвитку творчого мислення;

5) постановка викладачем важкої цілі перед студентами, де викладач вказує на її виняткову трудність і вселяє впевненість у тому, що ціль буде досягнута, тема добре засвоєна. Завдяки тому, що викладач навіює студентам впевненість в її досягненні, ціль не відлякує студентів, а навпаки приваблює; кожний студент хоче досягти чогось нового, перевершити себе та продемонструвати одногрупникам свої досягнення. Прагнення вирішити важку ціль допомагає майбутнім викладачам економіки підтримувати дух співпраці, «здорового суперництва» та вірити в можливість подолання труднощів;

б) спільна творча діяльність викладача і студентів, що передбачає насичення змісту методичної підготовки майбутнього викладача економіки творчими завданнями, спрямованими на розвиток креативних здібностей майбутніх викладачів економіки, самостійне «відкриття» нових способів дії, створення нових артефактів, розвиток вміння інтерактивної взаємодії; надбання студентами власного досвіду творчої діяльності. Одним з ефективних засобів розвитку творчих здібностей майбутнього викладача економіки є колективна, групова взаємодія, оскільки, це оживлює навчальний процес, дає можливість викладачу керувати колективним мисленням групи. Окрім цього, в процесі формування методичної культури майбутнього викладача економіки ми застосовуємо комплекс різноманітних завдань, які спрямовані на колективну взаємодію (розробити в мікрогрупах спільний навчальний проект, методичне забезпечення за обраним розділом програми, мультимедійну презентацію, кейси до обраної теми, виробити спільну позицію з розв'язання важливої професійної проблеми тощо). Спільна творча діяльність в навчальному процесі має вирази в свободі думки і творчому прояві, націленості на сприйняття нового і незвичайного; заохоченні незалежності і самостійності суджень; вихованні допитливості, здатності мислити нестандартно тощо;

7) забезпечення психологічного комфорту на заняттях під час формування методичної культури майбутніх викладачів економіки: створення такої атмосфери, яка сприяє розкритості в навчальному процесі, комфортності у спілкуванні (толерантність, співпереживання, взаємоповага, взаємна підтримка, вміння встати на позицію іншого, доброзичливість, демократичний стиль спілкування, створення ситуації успіху і т.п.), що допомагає зняти стресо-утворюючі фактори в навчальному процесі. За таких умов майбутній викладач економіки не боїться помилятися, не засмучується через невдачі, а разом з викладачем шукає причини своїх помилок, невдач і обов'язково долає утруднення. Досягнення успіху в навчанні не принесуть користі, якщо вони «замішані» на страху перед викладачем, придушенні особистості майбутнього викладача економіки. Джерелом психологічної комфортності, як майбутніх викладачів економіки, так і викладача, є позитивний емоційний стан. Ні в якому разі не можна допустити виникнення у студентів комплексів, невпевненості в собі. Ситуація успіху (я можу!), яка створюється при введенні нового знання для кожного студента, формує в нього віру в себе, вчить долати труднощі, допомагає усвідомити своє просування вперед, що надзвичайно важливо для формування особистісно-значущих мотивів навчання;

8) оволодіння навичками самоаналізу. На кожному етапі навчання виникають різні об'єкти оцінки. Майбутній викладач економіки оцінює «чужий» продукт: інформацію з позицій її корисності для успішного здійснення методичної діяльності в процесі навчання, запропоновані методичні ідеї з позицій їх реальності; включає внутрішні процеси самоаналізу та самооцінки характеру змін у компонентах методичної культури, уточнення способів і траєкторії її розвитку; оцінку співвідношення майбутнім викладачем економіки своїх можливостей і рівня домагань і т.п. У той же час, майбутній викладач економіки оцінює продукт власної діяльності і себе в цій діяльності з позицій вимог, що пред'являються в сучасних умовах суспільством до методичної компетентності викладача економіки. Самоаналіз об'єктивних і суб'єктивних причин успіхів і невдач, несподіваних наслідків діяльності, розуміння помилок підсилюють мотивацію для подальшої роботи щодо поліпшення власної методичної підготовки і методичної діяльності. Для цього викладачу ВНЗ необхідно розробити та надати студентам критерії за якими майбутній викладач економіки може здійснити аналіз та самоаналіз навчальної та майбутньої методичної діяльності.

Реалізація визначених та описаних нами вихідних положень принципу педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості, забезпечується активним включенням майбутніх викладачів економіки в навчально-пізнавальну діяльність, організовану на основі внутрішньої мотивації; спільним пошуком вирішення навчальних проблем, завдань, ситуацій тощо; організацією діалогічного спілкування, групової взаємодії і т.п. у навчально-виховному процесі в методичній підготовці майбутніх викладачів економіки, де функція викладача полягає у спільній взаємодії, консультуванні, координуванні навчальних дій та особистісного розвитку майбутніх викладачів економіки.

Вихідні положення принципу педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості в навчальному процесі вкрай важливі, оскільки вони впливають на визначення методів та форм методичної підготовки майбутніх викладачів економіки, які сприяють підвищенню активній спільній діяльності суб'єктів навчального процесу – викладача та студентів, формуванню достатнього та високого рівнів методичної культури, розвитку особистісних та професійних якостей, саморозвитку та самовдосконаленню майбутнього викладача економіки.

Отже, ми розглядаємо *принцип педагогічної взаємодії*, співпраці та співтворчості, як принцип, який будується на основі суб'єктності усіх учасників навчального процесу; взаємній узгодженості організації методичної підготовки на базових культурних цінностях (емпатії, толерантності, свободи вибору, підтримки, співпраці та ін.); характеризується взаємним рухом до кінцевої цілі – позитивної динаміки рівня методичної культури майбутніх викладачів економіки. Даний принцип стимулює викладача ВНЗ творчо організовувати методичну підготовку в умовах університетської освіти; ефективно використовувати засоби, форми, методи і прийоми, які сприяють педагогічній взаємодії, співпраці та співтворчості під час методичної діяльності; розвитку особистісних та професійних якостей студентів; саморозвитку, самоаналізу досягнутих результатів.

Враховуючи все вище викладене ми можемо констатувати, що головними ознаками педагогічної взаємодії на суб'єкт-суб'єктному рівні є: особистісна орієнтація співрозмовників (здатність бачити і розуміти співрозмовника), рівноправність психологічних позицій співрозмовників (недопустиме домінування викладача у спілкуванні, викладач повинен визнавати право студента на власну думку, позицію), нестандартні прийоми спілкування. Також необхідно відмітити, що важливим аспектом в педагогічній взаємодії викладача університету та майбутніх викладачів економіки є особистісна сторона педагогічної взаємодії, оскільки є можливість суб'єктам освітнього процесу не тільки впливати один на одного та сприяти виробленню реальних перетворенням в пізнавальній, емоційно-вольової, але і в особистісній сфері, та переносити надбані уміння в майбутню професійну методичну діяльність.

Орієнтацію методичної підготовки майбутніх викладачів економіки необхідно спрямовувати не тільки на засвоєння студентами певної суми методичних знань, умінь, але і на розвиток його особистості, пізнавальних, комунікативних, творчих здібностей; надбання методичних компетенцій, формування методичної культури. Це потребує проектування практико-орієнтованого навчально-виховного процесу в методичній підготовці майбутніх викладачів економіки, що забезпечують збереження і зміцнення особистісної цілісності студента.

Принцип педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості у системі «викладач – студент (студенти)» змінює позицію викладача в навчальному процесі з джерела інформації на джерело самостійності, активних дій, власної ініціативи та творчості кожного учасника методичного процесу.

Співпраця і співтворчість взаємопов'язані і лежать в основі єдиного принципу, але не тотожні та мають свої характерні особливості. Під терміном «співпраця» ми розуміємо об'єднання цілей майбутніх викладачів економіки та викладача ВНЗ, загальну діяльність і узгодженість дій, взаємний рух до певних цілей, спілкування і взаєморозуміння, загальну спрямованість до взаємної підтримки; залучення студентів до спільної діяльності в навчальному процесі, що викликає в них почуття успіху, руху вперед, саморозвитку, В центрі співпраці – орієнтованість на особистість майбутнього викладача, як найвищу людську цінність. «Співтворчість» трактується нами як формування творчої особистості шляхом організації та зміни видів діяльності, в яких здійснюється саморозвиток особистості майбутнього викладача економіки; відбувається спільна розробка викладачем з студентами видів і форм творчої діяльності, створення нових методичних продуктів. В центрі співтворчості – творча діяльність особистості та її результат.

В нашому дослідженні принцип педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості має особливе значення для процесу формування методичної культури майбутнього викладача економіки, оскільки впливає на кожний структурний компонент цього складного особистісного утворення.

Висновки. Враховуючи все вище викладене ми можемо констатувати, що принцип педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості є провідною ідеєю організації методичної підготовки щодо формування методичної культури майбутнього викладача економіки. Принцип педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості характеризується відкритістю, активністю дій учасників навчального процесу, рівністю їх аргументів, толерантністю; підвищує мотивацію до набуття методичних знань, умінь навичок; сприяє розвитку творчої уяви; саморозвитку майбутніх викладачів економіки, надає можливість для взаємної оцінки і контролю. В подальшому в нашому дослідженні буде представлений процесуальний аспект реалізації даного принципу в методичній підготовці майбутніх викладачів економіки.

Список використаної літератури

1. Гончар О. В. Педагогічна взаємодія учасників навчального процесу в системі вищої освіти України (історико-педагогічний аспект) : монографія / Гончар О. В. – Харків : ХНАДУ, 2011. – 424 с.
2. Зимняя И. А. Педагогическая психология : [учеб. для вузов] [Текст] / Зимняя И. А. – [2-е изд., доп., испр. и перераб.]. – М. : Логос, 2001. – 384 с.
3. Біла О. Застосування інтерактивних методів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців соціономічної сфери до проектної діяльності [Електронний ресурс] / О. Біла // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету 2012. – Ч. 4. – С. 18-23. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpudpu_2012_4_4.pdf.
4. Кондрашова Л. В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися / Кондрашова Л. В. – М. : Прометей, 1990. – 158 с.
5. Кондрашова Л. В. Основы дидактики высшей школы : учеб. пособ. / Кондрашова, Л. В. – Херсон : ХНТУ, 2011. – 326 с.
6. Кондрашова Л. В. Процесс обучения в высшей школе / Кондрашова Л. В. – Кривой Рог : Изд-во «И. В. И.», 2000. – 170 с.
7. Линник Е. О. Сущностная характеристика понятия «субъект-субъектное взаимодействие»: психолого-педагогический аспект / Е. О. Линник // Инновационные образовательные технологии. – 2013. – № 4 (36). – С. 48–54.
8. Осипова Т. Ю. Проективна модель формування професійної орієнтованої особистості майбутнього вчителя у студентському колективі / Т. Ю. Осипова // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : [зб. наук. праць] ; редкол. : Н. В. Гузій (відп. ред.), В. І. Бондар, А. Й. Капська, О. Г. Мороз та ін. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. – Вип. 8. – С. 38–43.
9. Абасов З. А. Инновационность в образовании и подготовка учителей / З. А. Абасов // «Alma Mater»: Вестник высшей школы. – 2001. – № 4. – С. 7–9.
10. Леонтьев Д. А. Динамика смысловых процессов / Д. А. Леонтьев // Психологический журнал. – 1997. – № 6. – С. 13–25.
11. Березин В. М. Сущность и реальность массовой коммуникации / В. М. Березин. – М. : РУДН, 2002. – 183 с.
12. Загвязинский В. И. О современной трактовке дидактических принципов / В. И. Загвязинский // Советская педагогика. – 1978. – № 10. – С. 4–10.
13. Безрукова В. С. Педагогика. Проективная педагогика : учеб. пособ. [для инженерно-пед. ин-тов и индустриально-пед. техникумов] / Безрукова В. С. – Екатеринбург : Деловая книга, 1996. – 344 с.

References

1. Gonchar, O.V. (2011). *Teacher interaction of participants of the educational process in higher education in Ukraine (historical and pedagogical aspect)*. Kharkiv: XNADU (in Ukr.).
2. Zimnyaya, I. A. (2001). *Educational Psychology*. 2nd edition. Moscow: Logos (in Russ.)
3. Bila, O. (2012). The use of interactive teaching methods in the training of future specialists sotsionomichnoyi scope of the project activity. *Proceedings of Uman State Pedagogical University*. Retrieved from 10/05/2013 http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpudpu_2012_4_4.pdf (in Ukr.)
4. Kondrashova, L. V. (1990). *Technique of preparation of future teachers for pedagogical interaction with learners*. Moscow: Prometej (in Russ.)
5. Kondrashova, L.V. (2011). *Basics of didactics of high school: a tutorial*. Herson: HNTU (in Russ.)
6. Kondrashova, L.V. (2000). *The process of learning in the higher school*. Krivoj Rog: I.V.I. (in Russ.)
7. Linnik, E.O. (2013). The essential characteristic of the concept of “subject-subject interaction”: psychopedagogical aspect. *Innovative educational technology*, 4 (36). 48–54 (in Russ.)
8. Osipova, T.Yu. (2002). Projective model of professional-oriented personality of future teacher in the student team. In N.V. Guzy (Ed.), *The creative personality of the teacher: problems of theory and practice, Vol. 8*. Kiev: NPU MPDragomanov, Ukr, 38–43.
9. Abasov, Z.A. (2001). Innovation in education and teacher training. *«Alma Mater»: Journal of Higher School*, 4, 7–9 (in Russ.)
10. Leontiev, D.A. (1997). Dynamics of semantic processes. *Psychological journal*, 6, 13–25 (in Russ.)
11. Berezin, V.M. (2002). *Essence and Reality of Mass Communication*. Moscow: RUDN (in Russ.)

12. Zagvyazinsky, V.I. (1978). On the modern interpretation of the didactic principles. *Soviet pedagogy*, 10, 4–10 (in Russ.)
13. Bezrukova, V.S. (1996). *Pedagogy. Projective pedagogy*. Ekaterinburg: Business Book (in Russ.)

PAVLENKO Olena,

Ph. D. in pedagogy, associate professor,
actual member of International Association of professors of Slavic countries,
Doctorant of Department Pedagogy of High School and Educational Management,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkassy
e-mail: pavlenko_lutch@mail.ru

**FEATURES OF THE PRINCIPLE OF PEDAGOGICAL INTERACTION,
COLLABORATION AND CO-CREATION, AND APPLICATION THIS PRINCIPLE IN
THE FORMATION OF FUTURE ECONOMICS TEACHER'S METHODOLOGICAL CULTURE**

Abstract. The article focuses on the principle of pedagogical interaction, collaboration and co-creation, as the leading ideas in the formation of future economics teacher's methodical culture. The purpose of the article is to disclose the nature and features of the principle of pedagogical interaction, collaboration and co-creation and its application in the methodological training of future economics teachers; to present author's interpretation of the definition of the principle of pedagogical interaction, collaboration and co-creation. The article provides a description of the principle of pedagogical interaction, collaboration and co-creation; assumptions of this principle and its application especially in a methodical preparation of the future teachers of economics is defined in this article. Author's interpretation of the definition of the principle of pedagogical interaction, collaboration and co-creation is presented. In the scientific and pedagogical literature the problem of pedagogical interaction, the principle of cooperation, co-creation principle are considered separately. We pooled data from current problems together and propose to use in the system of relations "teacher – student" such interaction, which is built on the principle of pedagogical interaction, collaboration and co-creation.

The principle of pedagogical interaction, collaboration and co-creation in the system "teacher – student (students)" changes the position of the teacher in the learning process from a source of information to the source of independence, proactive, self-initiative and creativity of each methodical process's participant. This principle is of particular importance for the process of forming of future economics teacher's methodical culture, because it affects each structural component of this complex personality formation.

The realization of principles of pedagogical interaction, collaboration and co-creation assumptions, that we have defined and described in the article, provided by active inclusion of future economic's teachers in educational and cognitive activity, organized on the basis of internal motivation; by joint search a solution to educational problems, aims, situations, etc; by organization of dialogic communication, group interaction, etc. in the educational process of methodical training of future economics teachers, in which function of the teacher is a joint collaboration, consulting and coordinating of educational activities and personal development of future economics teachers.

Assumptions of the principle of pedagogical interaction, collaboration and co-creation in the learning process are very important, because they affect the choice of the methods and forms of the future economics teacher's methodical preparation, that promote active collaboration of stakeholders of the educational process – the teacher and the students -, the formation of sufficient and high levels of methodical culture, the development of personal and professional qualities, the self-development and self-improvement of the future economics teacher.

The procedural aspect of implementing this principle in the methodological training of future economics teachers will be presented in our further researches.

Одержано редакцією 23.04.2016
Прийнято до публікації 28.05.2016